СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 105. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 6-го травня 1936. — VOL. XLIV. No. 105. Jersey City, N. J., Wednesday, May 6, 1936. THREE CENTS

ДАЛЬША ПОМІЧ ПОТЕРПІЛИМ ВІД ПОВЕНИ

ДЖЕРЗІ СИТІ. — Зі зложених українським громадянством жертв Обєднання Українських Організацій переслало чергових 375 долярів на поміч таким потерпілим громадам: Мікіз Ракс, Па., Джанставн, Па., Норт Сайд Пітсбург, Па., Гвілінг, Вест Верджінія, і Гартфорд, Конн. — усім по 75 долярів.

ОГЛЯД МІЖНАРОДНЬОГО МИСТЕЦТВА.

НЮ ЙОРК. — Заходом Національної Ліги Американських Горожан чужого походження, якої президентами є Фридерик Ален і Джан Вайс, відбудеться 10-го травня ц. р. в Театрі Меджестик при 44-тій вулиці, Ню Йорк, перегляд міжнародного мистецтва.

Переглядом керуватиме Ейл Карен, а в програму входитимуть танкові, вокальні і музичні виступи Вірменії, Австрії, Чехії, Німеччини, Греції, Угорщини, Ірляндії, Італії, Польщі, Росії, Шотляндії, Словакії, Швеції й України. Українську програму виконають танцюристи Школи Авраменка.

Увесь дохід з цієї імпрези присвячений для тих, що потерпіли від повени.

ХОТІЛА ПРОКРАСТИСЯ ЗАЙЦЕМ.

НЮ ЙОРК.—Тут доносять, що одна італійська жінка пробувала дістатися до Америки „зайцем" на кораблі „Ексокорда". Коли її відкрили, вона попала в нервову невrастенію і хотіла кинутися в море. Та це не зворушило моряків і вони її посеред моря передали другому кораблеві, який вертався до Італії.

НАГОРОДА ПУЛІЦЕРА.

НЮ ЙОРК. — Що року університет Колюмбія роздає літературні нагороди Пуліцера за найкращі твори, що появилися на протязі року з ділянки поезії, драми, прози, науки й журналістики. Цього року нагороди припали: Робертові Шервудові за театральну штуку „Замилування дурня"; Г. Дейвісові за найкращу новелю; професорові А. Меклaклінові за історичну працю; проф. Р. В. Пері за біографічну працю, а Лоренові Д. Лайменові за журналістичну працю.

ДАЮТЬ АВТОНОМІЮ ДІВОЧИМ ОСТРОВАМ.

ВАШИНГТОН. — Сенат затвердив одноголосно автономію для Дівочих островів (Вірджін Айлендс), островів на Тихому океані, котрі колись належали до Данії, а нині до Злучених Держав. Ті острови мають усього 22,000 мешканців.

ХОЧУТЬ КОНФІСКУВАТИ ЧУЖІ КОМПАНІЇ.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО (Бразилія). — Як першу точку нарад у бразилійському конгресі, що почав нову сесію, президент Гетуліо Варга подав проект націоналізації всіх банкових і асекураційних компаній. Подав також проект загострення нової еміграції до Бразилії.

Беручи під увагу це, що американський капітал вложив поважні суми в бразилійські банки та асекураційні компанії, цей проект, коли би перейшов, наніс би американському капіталові поважні втрати. Це ще одна чергова осторога капіталістам, що краще вкладати капітали у свій край, ніж у чужий, хочби чужий приманював їх великими зисками.

БОРА В ОБОРОНІ ФАРМЕРІВ.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Бора, один з републиканських кандидатів на президента Злучених Держав, помістив у „Рурал Прогрес Мегезін" статтю, в якій каже, що треба конче створити „Монетарну комісію", яка мала би право регулювати ціну золота, висоту золота в долярі, кредит, і тим способом доструповалаб ціни на фармерські продукти до тої висоти, на якій вони стояли в 1926 році.

ВМЕР ЗІ ЗВОРУШЕННЯ, ЩО ДІСТАВ ПРАЦЮ.

НЮ ЙОРК. — Столяр Павло Ротер, який від трьох літ не міг дістати праці, хоч безнастанно вештався по фабриках і бюрах праці, шукаючи якогонебудь заняття, дістав остаточно завідомлення від своєї старої компанії, в якій він працював три роки тому, щоби приходив на роботу. В понеділок він зголосився точно на роботу, але зі зворушення, що вертаються старі добрі часи, дістав розрив серця і помер.

НАРЕШТІ ЗАБИРАЮТЬСЯ ДО БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ ЯЗВИ.

НЮ ЙОРК. — Річард Лоренс, голова стейтової Торговельної Палати, прочитав перед екзекутивою звіт про шкідливу комуністичну роботу в ніюйорськім стейті. Той звіт містив у собі зарязом резолюції і домагання, звернені до стейтового прокуратора Доджа, щоб він розпочав слідство в тій справі.

БОДАЙ ТИ ЗАПАЛАСЯ В ЗЕМЛЮ!...

Недавно сталася цікава історія одному зарібникові, Миколі Атаманьчукові з Бурштина. Він нанявся вести корову одному купцеві, а що корова не хотіла йти, він скрикнув з досади: А бодай же ти запалася в землю!... Ледви це сказав, остовпів з дива! — Корова зачала западатися під землю і на його очах зникла. Атаманьчук побіг до купця і зголосив йому, що сталося. Люди позбігалися на те місце, де пропала корова. Почали копати і корову знайшли. На тім місці була колись громадська криниця. Її з часом занедбали і присипали. Тому, що за кілька літ дорога пересунулася, криниця знайшлася під дорогою і в ній провалилася корова. Корову витягнули зовсім здорову.

ЧИСЛО МЕДВЕДІВ У ПОЛЬЩІ.

На основі останніх обчислень, які перевели ловецькі кола, на терені Польщі живе тепер 275 медведів. З того на східні Карпати припадає 256 штук, на Полісся 15, а на Татри 4 штуки, які часто переходять на чехословацьку сторону.

ЗА ХЛІБ З ЦВЯХАМИ.

Станиславівські ошуканці Володимир Багуш і Герман Глюцер купували в пекарні хліб, вкладали в нього цвяхи, бляшки, шрубки і лапки зі щурів. З таким хлібом ішли до пекаря, впевняли його, що це все знайшли в хлібі, страхали його, що донесуть на поліцію і він зі страху платив їм гроші. Коли вони ще раз прийшли до нього з таким хлібом, він віддав їх у руки поліції і тепер суд засудив їх за шантаж по 6 місяців арешту.

ВЕСІЛЬНІ ЗВИЧАЇ.

У Німеччині не вінчаються в пятницю. У Шотляндії пятниця це найщасливіший день у тижні. Італійська приповідка каже: „У пятницю та в середу не можна вінчатися, ні пускатися в дорогу". У Болгарії саме пятниця та четвер найщасливіші дні. У Персії шлюб завжди більше коштує судженого. Він мусить заплатити судженій „посаг", а крім цього ще зложити шлюбні гостинці. У Норвегії кожний весільний гість мусить принести з собою якогось шлюбного гостинця з заввагою, що зимою не можна приносити там риби ні посуди в маслом, бо це приносить нещастя. У Китаї аж кишить від забобонів. Молодиця чотири місяці після вінчання не сміє йти до цього дому, де хтось умер, або народився, бо інакше вона жила в незгоді зі своїм мужем. У домі батьків перед шлюбом вільно судженій зісти тільки половину пайки рижу, ці подадуть. Всякі „ухили" в цьому випадку передбачають неуспіхи та харчеві клопоти. У Московщині, коли суджена коштує перед шлюбом тісто, то їй не пощастить у коханні. У Греції, заки суджений вийде з дому на шлюб до церкви, то його ще обливають водою.

ЖИДІВСЬКИЙ КОМУНІСТ НА УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ КАТЕДРІ.

На катедру етнографії у братиславському університеті покликують жида Богатирева, який недавно приїхав до Чехословаччини з совєтською місією і належить до найрухливіших діячів комуністичної партії. Подаючи цю вістку, часопис „Словак" протестує і заявляє, що словаки мусять рішучо спротивитися створенню нової большевицької станиці у своїй батьківщині, тимбільше, що мають досить своїх наукових сил.

ПРЕМІЇ ЗА ПРИКЛАДНЕ ПОДРУЖНЕ ЖИТТЯ.

Зноміж ріжних англійських звичаїв, незнаних зовсім на европейськім континенті, звертає на себе увагу оригінальний звичай нагороджувати подружжя за їх згідливе, прикладне життя. З давніх часів зберігся цей звичай у 80 англійських громадах. У дні патрона даної громади перед будинком місцевої влади стають парами подружжя, що претендують до нагороди. Відбувається народний суд, під час якого сусіди даного подружжя по зложенні врочистої присяги зізнають, чи дана пара впродовж року жила дійсно в згоді, чи ні. Якщо опінія свідків буде одноздна, то прикладні подружжя дістануть нагороду, яка в деяких місцевостях доходить до 3—4 тисяч злотих. Очевидно, що треба жити теж у згоді з своїми сусідами, щоби дістати нагороду. Шкода, що ніякий англійський часопис не подає статистики нагороджених подруж.

ЗАКОПАНИЙ СКАРБ.

Недавно приїхав до Харбіна московський емігрант, сімдесять-літний старець Александров. Він оповідає, що знає, де є закопаний відомий московський золотий скарб. Александров був нищим у московському генеральному штабі підчас московсько-нипонської війни. Коли ніпонці облягали Порт Артур, вирішив московський генеральний штаб якось забезпечити свій военний скарб, що виносив 12 мілонів золотих рублів. Ці гроші заховали в 28 панцирних скринях і закопали їх у горах між Порт Артуром і Дайрен. Штабові старшини велівоякам, що не мали поняття про вартість тяжких скринь, перенести їх до одного сховку. Там була окремо для цього побудована пивниця й згадані у ній заховали скрині. Опісля вхід до пивниці зрівняли з землею. Всі старшини, що були свідками цього, згинули згодом на війні.

У живих остався тільки Александров і один підстаршина. Згодом і цей підстаршина помер. Александров став єдиним чоловіком, що знав про тайну золотого скарбу. Недавно він був під Порт Артуром, одначе нікому не сказав про мету своєї виправи. Після повороту запропонував большевицькій владі, що арадить місце, де є скарб, одначе під умовою, що він одержить половину з цього скарбу. Большевики мабуть не погодилися на це й Александров візьме хіба з собою до гробу тайну золотого скарбу.

СЛОВАКИ ВИПОВІДАЮТЬ БОРОТЬБУ ЧЕХАМ.

Словацька народня партія оголосила комунікат у справі зірвання переговорів з урядом на тему вступлення до урядової коаліції.

Комунікат стверджує, що президія партії й оба парляментарні клюби одноголосно ствердили, що дотеперішній вислід переговорів не дає ще достаточної гарантії щодо тревалої й вдоволяючої розвязки словацької проблеми, через що вони не вважають вказаним взяти участь в уряді. Вина розбиття переговорів лежить по стороні уряду, який не виявив достаточного зрозуміння словацьких постулятів.

„Словак", коментуючи цей комунікат, пише: Словаків жде нова боротьба, що скінчиться для них переможно. Нема прикладу в історії, щоби програв боротьбу нарід, який виявляє справжню життєздатність і витреваліcть та бореться з самопосвятою за свої права, своє існування і свою майбутність. Підчас переговорів з урядом словаки зробили цінні досвіди: вони переконалися, що у Празі не рішає розум, ані почування, ані державний інтерес, тільки одна сила. Словаки досить сильні і свою силу ще побільшають, тому вони певні своєї перемоги.

БАНК НА ЛІЦИТАЦІЇ.

У Варшаві відбулася 27. квітня п. р. ліцитація люксусового будинку Польського Промислового Банку у Львові, що зголосив банкротство. Скракований банк має багатоміліонові пасива і його варшавська камяниця є одною з нєбагатьох додатних позицій в білянсі. Оцінено цей будинок на 946,000 зл. Одначе з тих активів можна буде покрити тільки скарбові й обезпечені належности, а приватні претенції пропали. Стратили гроші всі дрібні капіталісти, що вложили їх на щадничі книжечки.

„КВІТИ СМІХУ".

Хоч це й видавалосяб неймовірним, одначе є справді такі квіти, що викликують у людини сміх.

Ця ростина є в Арабії і називають там „квіткою сміху". Це власне й не квітка, тільки невеличке деревце з блискучим зеленим листям. Овочі цього дерева мають зерна, що пригадують своїм виглядом фасолю. Їх смак є солодкуватий, а запах дуже приємний. Ці зерна сушать і сієля розтирають на порошок. Навіть мала скількість цього порошку заставляє людину до сміху, спричинює незвичайну веселість і нахил до жартів. Коли зажити дуже мало цього порошку, то це менш успішне, зате приємніше. Замісць нападів сміху й великої веселости, відчувається дуже добрий гумор. Коли цей порошок перестане вже ділати, то людина попадає в глибокий сон, а як пробудиться з цього сну, то почувається наче після нічної гулянки. Досліди виявили, що цей порошок не є шкідливий для здоровля.

В ПОЛЬЩІ ДАЛІ НЕМА СПОКОЮ

ВАРШАВА (Польща). — Американські кореспонденти подають, що з техніки відвезено до шпиталів 22 ранених студентів. Сталося це по бійці польських студентів-вшехполяків з соціялістами, якими були головно жиди. Арештовано 50 осіб. Технічну школу замкнено.

НІМЦІ РАДІ З ПОЛОЖЕННЯ В ЕВРОПІ.

БЕРЛІН. — Німецькі часописи не скривають радости з приводу теперішньої европейської ситуації. Все складається для них якнайліпше. Німеччина являється сьогодні найбільш сконсолідованою европейською державою. А це тому:

Англія зайшла з Лігою Націй під дурного хату. Це бачить виразно сам британський міністер заграничних справ, Іден, і каже, що хіба ніхто в світі не позавидує йому тепер його незавидного положення. Англія спиралася в своїй політиці на Лігу Націй й на солідарне попертя з боку всіх держав, що є членами Ліги. А тепер все те провалилося, бо не вдалося виступити солідарно з санкціями проти Італії.

А в Франції сталося те, що Гітлер заповідав. Ліві здобули силу, а комуністи стали важним фактором. Значить, що ситуація така, що не знати, що може принести найближчий час. Націсти думають, що Франція ступить на той самий шлях, яким пішла Німеччина. Це значить, що і там прийде до диктатури.

Італія, кажуть Німці, вправді осягнула в Африці побіду, але положення її в Европі дуже захитане.

Виходить, що з великих держав Німеччина таки тепер найсильніша.

КОМУНІСТИ ЗРОСЛИ В СИЛУ.

ПАРИЖ. — Навіть найліпші оптимісти не передбачували, щоб комуністи, які мали в попереднім парляменті всього 10 мандатів, могли тепер ввійти до нового парляменту з 72 мандатами.

БЛЮМ ГОЛОВНОЮ ФІГУРОЮ.

ПАРИЖ. — Соціялісти мають у парляменті більшість і вони відповідатимуть тепер за далькурс французької політики. Премієром готов стати соціялістичний провідник Леон Блюм. Кажуть, що новий уряд буде старатися жити в згоді з Німеччиною й іншими державами, а також заявиться за обмеження зброєння. Великих змін не надіються, бо французи вважають своїх „червоних" французькими патріотами.

МУСОЛІНІ ЗДЕРЖЛИВИЙ.

РИМ. — Міліони італійців не можуть діждатися від Мусолінія проголошення здобуття Адіс Абеби і прилучення Етіопії до Італії. Всі надіялися, що здобуття столиці Етіопії буде святковане в цілій Італії з великою помпою. Та тимчасом виказується, що Мусоліні відложив святкування перемоги.

ВІЙСЬКОВИЙ ОПІР ЕТІОПІЇ ЗЛОМАНИЙ.

ЛОНДОН. — І тут рахуються з тим, що вже нема більше мови про якусь воєнну кампанію проти Італії в Етіопії з боку етіопської армії. Головний полководець, себто етіопський цісар, покинув край. З ним відїхали і головні військові команданти.

ЯК ПОСТУПАТИМЕ ІТАЛІЯ В ЕТІОПІЇ.

ДЕСИЄ (Етіопія). — Американський кореспондент подає, що він бачить, що етіопське селянство ставиться рішучо прихильно до італійської армії й влади. Це треба завдячувати головно італійській тактиці, яка наказує дуже лагідне поведення з етіопським населенням. Кореспондент подає далі, що етіопський селянин не є патріотичним в европейськім розумінні. Він хоче спокійно управляти землю і діставати заплату за плоди своєї праці. А італійці в тім йому не перешкаджають.

РАНЕНО ПОМІЧНИКА МУСОЛІНІЯ.

РИМ. — На етіопськім фронті експльодувала підчас вправ граната і ранила тяжко Роберта Фарінакія, бувшого генерального секретаря фашистівської партії, що є одним з найближчих співробітників Мусолінія. Через цю рану треба було відтяти Фарінакієві руку.

ДАЛІ НИЩАТЬ ЦЕРКВИ.

МАДРИД (Еспанія). — Спалено три католицькі церкви, один манастир і чотири католицькі школи. А 30 осіб відвезено до шпиталів, як покалічених підчас пожарів. Все те є ділом лівих, головно комуністів, що поширили неправдиві вісти, що в дні Першого Травня потроєно шкільні діти. В міністерстві зявилася депутація від соціялістичних і комуністичних організацій і протестувала проти троєння дітей. Міністер доказував, що ці вісти фальшиві, що не було ні одного випадку смерти дитини з затроєння. Та це не переконало протестуючих. Комуністи далі переконують населення, що фашисти троять малі діти.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the act of March 3, 1879.

Accepted for mailing as special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 цент.ві

В Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯК ПРО РИМСЬКІ ЛЄҐІОНИ

Відомості з Етіопії вказують на те, що італійські війська зломили етіопський військовий опір. Тому вже тепер можна сказати, що в дійсности Етіопія як самостійна держава вже не існує. Що буде з нею, годі передбачити. Можна надіятися, що вона стане італійською кольонією, а дуже можливо, що поділяться нею Італія, Англія і Франція, але з тим, що Італія скористає найбільше. Та самої справи Етіопії ми тут не торкаємо, бо для нас цікаве тут що інше.

Пригадаймо собі, що то виписували ріжні військові знавці з ґенеральних штабів, коли писали про війну Італії з Етіопією. Вони заповідали, що ця війна потреває принаймні кілька літ, що ледви чи італійцям вдасться побороти природу, клімат, хвороби. А фінансові знавці обчислили, що ця італійська кампанія мусить скінчитися дуже скоро цілковитою поразкою Італії, бо не стане грошей на покриття коштів цієї воєнної виправи.

Все те є в свіжій нашій памяті. Все те пригадує нам тепер навіть та преса, яка подавала голоси знавців, що заповідали Мусолінієві невдачу в Етіопії, а навіть революцію в Італії й кінець фашизму.

Не хочемо тим сказати, що Італія, чи Мусоліні, чи фашизм осягнули вже остаточну побіду, що Італія вже тепер може триюмфувати. Навпаки, нам здається, що в усякім випадку прийдеться Італії зложити ще величезні жертви, якщо вона захоче вдержати Етіопію. Важне для нас те, що тут помилялися всі ті, що мали перед собою тільки матеріяльні перешкоди, що перецінювали їхню велику силу, а не доцінювали моральної людської сили. Нам іде про те, що тепер пишуть про італійських жовнірів як про давні римські леґіони, що то для слави своєї батьківщини доконували чудес. Нам іде про те, що мала і слаба Італія, якої жовніри не мали слави хоробрих і відважних у часі світової війни, стала тепер на одному з перших місць у міжнародньому світі, а її жовнір покрив себе ореолем слави і хоробрости, прибираючи на себе спеціяльну місію: згідно з історичною традицією свого народу нести культуру в дикі краї.

Так воно виглядає. А вислід з цього для поневолених народів є такий, що таки і в найгірших обставинах можна піднести пригноблений нарід і до найвищого напруження і до найвищих жертв, якщо є ясна ціль, якщо є провід, що вміє використати ці благородні струни людської душі й заграти на них так, щоб пірвати нарід і до найбільших жертв. І треба вміти в таких справах по розумній калькуляції й обчисленні своїх сил — і заризикувати. Це й сталося з Італією в її конфлікті з Етіопією.

Д-р Кирило Трильовський.

ПРО БОЛГАР

(3)

Але Москва і тепер не полишила Болгарії в супокою, а вислала до неї яко свого комісаря ґенерала Кавльбарса. Цей до всього мішався. Ще й Туреччину проти Болгарії юдив. Москва хотіла тепер переперти на болгарського князя свого ґенерала, черкаського князя Мінґрелія. Але Европа не згодилася на це, а Болгари також бо памятали добре, яких звірств допускалися ті черкаси, що були в турецькій службі. Болгари вибрали собі самі нового князя в особі князя **Фердинанда Саксен-Кобурґ-Ґота**, внука колишнього французького короля Людвика Филипа, скиненого з престола революцією з 1848 року. Росія не признала цього вибору і аґітувала в краю всіми силами проти Фердинанда. Але за ним стояв енргічний президент міністрів Стамбулов, котрий всі московські інтриґи щасливо поборював. Урядував він повних 7 літ аж в 1894 р. дав йому князь димісію. В наступному році зарубали його русофіли на смерть.

Нове міністерство не хотіло тратити ані незалежности Болгарії ані свого князя, але однако старалося допровадити до згоди з Росією. Це сталося, коли князь згодився свого сина Бориса, уже на католицьке охрещеного, по православному миропомазати, що рівналось вступленню до православної церкви. Тепер вже і Росія признала Фердинанда за князя Болгарії (1896 р.), але це сталось допера за царя Миколи II-го. А за Росією пішли вже й інші держави.

Не легко однак і тепер було Фердинандові володіти Болгарією. З одної сторони клопоти фінансові, а з другої сторони соборницькі змагання болгар робили положення уряду дуже тяжким. Болгари старалися іменно за прилучення і турецької Македонії до болгарського князівства. Але в самій Македонії аґітували сильно проти їх змагань російські консулі, котрі вмовляли в тамошних болгар, що вони серби. А російські висланники підпомагали сербів.

Пройшло до розрухів і повстань, яких найбільше було в 1903 р. у віляєті (окрузі) Бітоля. Ті несупокої приневолили великі держави до реформаторської акції (1905 р.). В самій Туреччині підняли так звані молодотурки в 1908 р. революцію та вимогли проголошення турецької конституції, наданої ще 1876 р., але не виконаної. Пішли однак задалеко, бо до великої отаманської держави хотіли втягнути і Болгарію, котра все ще формально підлягала султанові. Тій небезпеці зробив кінець **князь Фердинанд, оголошуючи дня 5. жовтня 1908 р. Болгарію самостійним царством, а себе царем.** Того самого дня оголосила Австро-Угорщина прилучення на стало Боснії і Герцоговини, котрі до тепер лише „окуповано". Є очевидним, що обі держави ділали в порозумінню. Ті акти були тяжким ударом для московської політики на Балкані.

Колиж між Італією і Туреччиною прийшло в 1911 р. до війни, то старі бажання видобрати від Туреччини решту словянських країв віджили наново.

Болгарія заключила 1912 р. союз з Сербією, Чорногорою та Грецією, а в жовтні 1913 р. розпочали ті держави війну з Туреччиною. Та „перша" балканська війна випала корисно для союзників і довела до мира з Туреччиною, заключеного в Лондоні 30. червня 1913 р. Але тепер прийшло до гострого непорозуміння між самими союзниками і Болгарією, бо прийшло до поділу здобутих країв.

Розпочалась „друга" балканська війна і союзники при допомозі недавного спільного ворога, Туреччини, поборили Болгарію. Тоді Румунія в підлий спосіб використала тяжке положення Болгарії і без всякого майже опору зі сторони Болгарів зайшла аж під саму Софію. Москвофільський президент міністрів Данев пізнав запізно, що на московську поміч годі числити. Він уступив, а новий премієр Радославов старався передовсім поладнати справу з Румунією. Та це нелегко пішло, а в мирі, заключенім 10. серпня 1913 р. в Букарешті, Болгарія втратила багато з цього, що вже здобула. Велика частина середньої Македонії припала сербам, а полуднева частина Греції. Можна собі представити почування македонських болгарів, коли вони попали під панування греків і сербів, від котрих могли ждати лише насильства як на політичнім так і на церковнім полі.

А Румунія без усяких жертв дістала за свою підлоту твердиню Сілістрію та Добруджу — взагалі 8,300 квадратових кільометрів з 300,000-ми людности.

Тай на тім ще не кінець недолі Болгарії. Підчас світової війни вона держалася зпочатку невтрально, але потім станула рішучо по стороні Австро-Угорщини і Німеччини, сподіваючись, що в цей спосіб скорше відзискає те, що втратила у другій балканській війні. Однак і тепер їй не повелося, бо осередні держави програли, а вона втратила ще більше своєї території в користь Греції і Сербії. Надто в повоєнню договорі зобовязано її удержувати не більше як 20,000 сталого війська. Тимчасом її сусіди Румунія, Югославія та Греція мають 19 разів більше сталого війська.

—о—

Болгарія була все предметом тяжких інтриґ зі сторони Росії, котра вважала її майже за свою губернію, а на всякий випадок яко пристанок на дорозі до здобуття Царгороду. А на той Царгород мали апетит навіть такі „поступові" політики, як кадет (конституційний демократ) Мілюков.

І тепер Московщина мішаєсь у болгарські справи. Совети видають великі гроші на комуністичну аґітацію в Болгарії, хоч болгарський нарід це бодай в 75%-тах хліборобів і слабо надаються до комуністичних проб. А всеж таки, як оповідає в своїх споминах бувший большевицький дипльомат Бесєдовський, видали большевики 60 тисяч долярів на цей большевицький заговір, котрий довів до замаху на православну катедру (собор) в Софії. І щож позискали вони за ту величезну суму? Велике ушкодження катедри та вбиття і поранення кількадесять невинних людей!

Зрештою в Болгарії і в інтеліґентних кругах є багато москвофілів, що і не дивно, бо всеж таки москалі перші (хоч і в самолюбних цілях) визволили Болгарію із турецького ярма.

У всякому разі нічого дивного, що і на українське питання дивляться вони головно через московські окуляри.

Пані Лідія з Драгоманових Шашманова писала в листопаді 1935 р. таке:

„За довгі роки, що я живу в Болгарії — на українське питання, навіть на українську національність дивляться в болгарських колах яко на щось штучне — хоч передовсім русофільство в Болгарії значно зменшилося після війни.

„У болгар нема стосунків з українцями, не доходять до них відомости про те, що робиться на Україні, і тому багато ще є таких серед болгар, що думають, що Україна — це видумка кількох професорів, головно мого батька".

„Але ті самі болгари" — пише вона далі — „на викладах п. М. Омельченкової (що приїхала з Праги) і в розмовах з нею побачили інтеліґентну українську жінку, що виросла на рідній землі. Вона є представницею тої нової інтеліґенції, про яку не можуть уже сказати, що вона знаходиться під впливом якоїсь Австрії, чи що.

„Щирість і патріотизм п. Омельченкової зробили на болгар сильне враження".

Її слова доказують, що як в Болгарії так і деінде треба українцям розвинути дуже велику заграничну пропаґанду, щоби позискати симпатію інших народів для своїх національних змагань.

ХТО КОГО „УСУВАЄ", „НИЩИТЬ"

(Дискусійна стаття).

В нашій суспільности можна подибати два крайні погляди на ролю, яку відограє у суспільному житті інтелект, себто чисте знання. Бувають у нас люди (і то, на жаль, їх поважне число), що не дбають про інтелект, знання, освіту; вони не дбають про власну освіту, як також не шанують тих людей, що ту освіту здобули. А є інші люди, головно зпоміж тих, що осягнули вищу освіту, які кажуть, що на світі все залежить від науки, знання, освіти, інтелекту.

Що освіта, знання, інтелект, грають важну ролю у поступі людей, про те не може ніхто сумніватися. Захоплюючу цивілізацію, в якій ми сьогодня жиємо, можна у великій мірі приписати знанню, науці. Та всетаки не треба цього цивілізаційного поступу в цілости приписувати лише науці. Є ще інші чинники, які штовхають людство до поступу. Ці чинники це дух, запал, завзяття, витревалість, почування, характер. Ці інші вартости якраз грають у поступі людей важнішу ролю ніж сама чиста наука; бо навіть сама наука, наскільки зробила який поступ, то тільки завдяки тим вище названим вартостям. Великі вчені самі стверджують це й кажуть, що коли їм удалось відкрити якісь нові наукові правила, закони, ідеї—то осягнули вони це виключно завдяки своїй витревалости, запалові, духові, який усе палив і гонив їх над тими правдами працювати. Проф. Айнштайн, який в іншому відношенні є атеїст, назвав цей духовий стан своєю релігією.

Дух навіть у науці є панівним чинником, а розум, знання, інтелект тільки виконавцем духової волі.

Чоловік, у якого є витревалість, сильне напняття волі і духа, може зайти в житті навіть з обмеженим знанням значно далі, ніж чоловік з великим знанням, але без волі і з вигаслим духом. На вулиці Бавері в Ню Йорку вештаються опущені, брудні, розтоптані бродяги, серед яких можна здибати людей з університетською освітою, а навіть професорів університету їх розум, знання, інтелект, є в повному порядку. Зате в них вигасла друга частина їх нього духового життя: їх воля, почування, характер; у висліді, не зважаючи на своє знання, вони опинилися на споді життя.

Як бачимо, треба дбати про наше знання, нашу освіту, наш інтелект; та, з другого боку, тим цінностям ми не повинні приписувати в житті аж-надто великої ролі. Ми мусимо так поступати, як поступають інші культурні народи, що між освітою, знанням, наукою, інтелектом з одного боку, а з почуванням, волею, характером, духом, з другого — стараються втримати відповідне відношення та гармонію. Вони дбають про знання, бож найкращим доказом ті великі успіхи, що на полі науки їх учені осягнули; проте вони ще у більшій мірі дбають і про волево-чуттєву сторінку чоловіка й кажуть, що характер цінніший від науки.

Ось попала нам у руки скарга одного нашого інтелектуального робітника. Жаліється він, що українська суспільність його „оклевечувала", „спричинювала увязнення", „висилала", а потім „усувала", „не допускала"; а коли „допустила", то знов „усувала"...

Скарга сама в собі може бути й болюча. Та з другого боку виринає питання: чому цей громадський діяч, який сам твердить, що в нього великий засіб знання, яке він бажав би використати для свого народу, дав зіпхати себе до тої ролі, в якій усе якісь зовнішні чинники його десь „посилають", або „оклевечують", „настановляють" або знов „усувають". Чому він сам ніколи не грає провідної ролі? Чому він дає себе раз-у-раз деґрадувати до ролі об'єкту, мертвого предмету, з яким хтось інший робить те, що йому захочеться? Відповідь на це може бути ріжна. Але головна її суть мусить бути в тім, що щоби бути в ролі субєкта, в ролі рішального чинника, якого „не висилають", чи „усувають", але який інших „висилає", „усуває" і т. д., треба мати: силу волі, упорядковані почування, живого духа. Без тих потрібних прикмет, яких, на жаль, нашій інтеліґенції так часто недостає, людина ніколи не двигнеться на панівну позицію, а все буде забавкою, предметом у руках сильніших волею людей, все буде спихати вину на суспільність чи на відносини, а не на свою внутрішню неміч.

Згадана скарга це не є якесь випадкове, відорване явище. Всюди можна подибати повно наших інтеліґентів, що зіпхані до другорядної пасивної ролі. Вони нишком нарікають, що їх інші морально „знищили", „усунули від праці" і т. д. Нарікають вони на силу, яка їх „знищила" й „усунула", а яку творять люди некультурні, нерозумні, безхарактерні, що своєю роботою шкоду приносять українській спільноті та ідеї, під яку підшиваються...

У багатьох випадках ці нарікання не є зовсім позбавлені обєктивної правди. Та що з того? Який на це лік? Скарга? Апель до тих сил, щоб вони мали звагу і не нищили свого інтелекту? Ні. Скарги і мольби не поможуть. Це було би проти твердих законів природи.

Одиноким виходом з цього може бути тільки внутрішнє переродження тих слабосилих і немічних інтелектуальних діячів. Вони в першій мірі мусять самі себе змінити. Вони мусять узброїтися в силу волі, порив, запал. Вони мусять виказати твердий характер. Та при оцінці прикмет характеру вони мусять тямити, що так званий „гарний" характер, не конче мусить бути „твердий" характер, а тим менше „творчий" характер.

Щойно коли вони узброяться потрібними духовими прикметами, а тимсамим візьмуть активну участь у суспільному житті, займуть вони і провідні, вирішальні позиції, а не пасивно-підрядні. Тоді широкий загал оцінить їх способности і піде за їх радою. Інакше все знайдеться якась сила, яка буде їх „усувати", нищити", „відтручувати". — (Л.).

Ґуліельмо Нуццо.

ЗАМОК

Я зачинив за собою двері, засвітив світло і подався взад. Передімною стояв молодий мужчина, з чорною маскою на лиці і спрямував на мене револьвер:

— Руки вгору! — сказав тихо, але сильно.

Я, річ ясна, послухав. Я думав уже нераз про те, як я повівся би в такому випадку, читаючи кримінальні романи. Мій голос тремтів, але я був спокійний: „У такій позиції довго стояти ми не можемо".

— Будь ласка дати мені свій портфель — сказав вломник чемно.

— Чи можу знизити руки?

— Так, але нижче як до кишені у блюзці ні.

— А коли я маю портфель у штанах?

— Тоді дозволите, що я витягну його сам. Так. Дякую. А тепер будьте ласка показати мені, де лежать у вас дорогоцінности.

— Дуже радо, пане вломнику, але ви забули за одну дрібничку, заки ви ввійшли до мого мешкання: ви повинні були взяти кілька інформацій про того, хто тут мешкає. Мушу вас розчарувати звісткою, що в цілому місті не могли ви зробити гіршого вибору. Я, на жаль, поет, і ви не знайдете в мене ніяких дорогоцінностей, хіба у рукописах.

Мій противник глянув на мене підзорливо, але я помилився щодо його намірів, бо він вложив револьвер до задньої кишені.

— Бачу, що мені вірите? — відповів я і спустив руки на знак, що ми заключили перемиря.

— Вірю вам. Ваш спокій це не відвага, а доказ, що я не можу позбавити вас ніякого добра.

— Дякую, бо ще перед хвилиною ви погрожували мені револьвером.

— Револьвер був незаряджений. Злодій не має ніякого інтересу накликати вистрілом сусідів. Якби люди були кращі психольоґи, то не лякались би злодіїського револьвера. Головно в таких домах, з такими тонкими стінами.

— Бачу, що ви не тільки великодушні, але й інтеліґентні. Сідайте. Мені цікаво, як ви дійшли до своєї професії. Ви розумієте, що письменники завсіди цікавляться психольоґічними мотивами людських учинків. Сідайте, бо я теж утомлений.

Я вказав йому фотель і він відповів:

— Дякую. Я міг би був стати таксамо добре книговодом або касовим посильним, але я люблю свободу і волю її, ніж постійні бюрові години і постійну місячну платню. Я відчуваю розмах. Покищо я не попався ні разу до вязниці і завсіди добився того, чого хотів.

— Я справді не винен, що мушу вас перший розчарувати, бо не маю нічого в хаті.

—То ще не можна знати. Дозвольте, що я закурю.

— Прошу, але моя папіросниця не з правдивого срібла. Дозвольте на одно нединскретне питання: як ви сюди дісталися?

— Ви були такі добрі і відчинили передімною двері.

— Виключене. Двері були зачинені.

— Ви помиляєтеся, пане поете. Ваші двері стоять настіж перед кожним, хто схоче ними ввійти. Ваш замок, якому ви повірили опіку свого мешкання і власної особи, зовсім ненадійний сторож. Занадто простий, перестарілий і кожний учень, що має витрих, може нарушити ваше домашне право.

Я мимохіть глянув на свій замок, що так вірно і довго служив мені, як найкращий товариш.

— Алеж... — почав я слабо боронитись.

— Так, пане поете. Ви ніколи не почуваєте себе безпечним і кожний, хто переходить мимо ваших дверей, може ввійти до середини, щоб познайомитись із вашими приватними тайнами.

Я знизав нервово плечима, а вломник говорив далі:

— Я сам є живим доказом цього, бо з мене зовсім незручний вломник. Дозвольте, що я зверну вам портфель і представлюсь. Моє назвище Кінґ Сміт, представник американської фірми „Универсаль", що має патент на спеціяльні замки. Для вас, скромного комірника, вистарчить зовсім маленький замок „Мільон". З ним можете спати спокійно — прицьому виняв з кишені катальоґ — прошу поглянути, який він зграбненький. За кожним разом, коли входжу як вломник до чужого мешкання, переконуюсь, як люди легкодушно залишають у хаті все своє майно на поталу. Люди дякують мені і я продаю за кожним разом бодай один замок. Нераз мушу зібрати на столі всі дорогоцінності такого добродія і промовити до нього: „Бачите, ось тут лежить добро цілого вашого життя, придбане тяжкою працею, а ви не хочете для його охорони спромогтись на малий видаток, щоб його забезпечити. Наш винахід „Универсаль" це чудо техніки. Я зараз його вам задемонструю...

Я стояв безрадний, мовчки перед містером Кінґом Смітом і щойно після хвилини перебив йому:

— А чи не мали ви ніколи ніяких неприємних сцен?

— Єдиний раз — сказав представник з усміхом. — Я ввійшов до кімнати якоїсь гарної молодої жінки. Коли вона за якусь хвилину почула від мене, що я не маю наміру забрати її ковтків, перел і перстенів, була така щаслива, що почала мене обіймати і склала на моїх устах сильний поцілунок вдячности... І тепер, бачите, я від шести місяців жонатий. З нею. Кожна професія має свої небезпеки.

Я заплатив якусь малу ціну за патент замку „Мільон" і дав містерові Смітові кілька адрес своїх знайомих, яким я перестав від довшого часу кланятись.

Перекл. а. б.

КОНФЕРЕНЦІЯ В СПРАВІ ЧУЖИНЦІВ

(1)

Заходом Ф. Л. І. С. („Фарин Ленгвидж Інформейшен Сервіс") відбулася в суботу, 2-го травня, у Вашингтоні конференція в справі чужинців, себто тих імігрантів, що не стались американськими горожанами.

Конференцію цю скликав „ФЛІС" через те, що в американським громадянстві, пресі й політичних кругах піднялась останніми часами хвиля нападів на цих ненатуралізованих імігрантів. Конференція відбувалася в готелю Вашингтон. Стягнула вона велике число учасників з Вашингтону й дальших околиць. Були учасники з усіх північно-східних стейтів, аж до Илинойсу й Висконсина і Минесоти. Були представники преріжних урядових бюр, представники неанглійських газет, чужинецьких бюр, громадських установ, американських і імігрантських, та гості, як: судді, адвокати, газетярі, вчителі й інші, що займаються роботою серед чужинців.

Конференцію відкрив голова „ФЛІС", Рід Луис, промовою, в котрій зясував причини, що штовхнули „ФЛІС" до скликання конференції. Він передовсім докладно означив слово „ейлієн" (чужинець), щоб охоронитись перед непорозуміннями, які вкрадаються в дискусію через те, що люди вживають недокладно цього слова. Цього слова вживається останніми часами в Америці на означення всіх людей чужого походження, а деколи навіть до роджених в Америці дітей родичів, роджених поза Злученими Державами. Бесідник звертає увагу, що люди, роджені в Америці з якихнебудь родичів, це американські горожани, а не чужинці. Так самі імігранти, що вже стали горожанами, або хочби заявили свою охоту стати горожанами Злучених Держав, це вже властиво не чужинці. За чужинців можна вважати тільки тих людей, що живуть у Злучених Державах і не хочуть чи не можуть стати горожанами краю.

Бесідник далі поділив цих чужинців на три групи: перше, чужинців, котрих допущено до Америки на тимчасовий побут для бизнесу або приємности; друге, чужинців, котрі вкралися до Злучених Держав безправно, та котрих уряд може видалити з краю, як тільки їх піймає; третє, чужинців, що прибули до Злучених Держав правно на постійний побут правним способом, та мають тут право жити постійно. Це найбільша група й конференція обмежує свою працю тільки до неї.

Далі Рід Луис пояснив учасникам спосіб ведення конференції. Вона складається з двох засідань: ранішнього й пополуневого та двох обідових засідань. На ранішнім і пополудневім засіданню буде проводити згори встановлений голова. На кождім засіданню наперед два референти прочитають приготовлені реферати, що стануть основою дискусії, підчас котрої буде проводити спеціяльний голова. Ця дискусія складається з двох частин: з дискусії питань, звязаних з рефератами, приготованими до дискусії дискутантами, і загальної дискусії.

Ранішня конференція була присвячена питанню:

ЧУЖИНЕЦЬ І АМЕРИКАНСЬКА ЕКОНОМІЧНА ПРОБЛЕМА.

Проводив цею конференцією самий Рід Луис.

Як перший бесідник виступав о. д-р Джан Райен, професор моральної теольогії й промислової етики в Католицькім Уніберситеті та директор департаменту суспільної акції при Краєвій Католицькій Конференції Добробуту, широко відомий у цілій Америці зо своїх праць про ріжні суспільні питання. Він говорив на тему:

ЧИ ЧУЖИНЕЦЬ ПОВИНЕН МАТИ ПРАВО ДО ПРАЦІ?

Бесідник почав з широко відомого факту, що підчас дебати над проєктом Кера й Кулиджа нового іміграційного закона дня 1-го квітня сенатор Рейнолдс виступив перед конгресом з промовою, в котрій він питався: Чому Злучені Держави не мають викинути імігрантів, що мають „джаби", які властиво належаться родовитим американцям? Якби цей сенатор був один, то чужинцям не було би чого боятися. Та Рейнолдса підпирають тепер преріжні патріотичні організації, як Крусейдерс, ветерани, Дочки Американської Революції й тим подібні.

В Америці вже існують тепер преріжні обмеження свободи праці чужинців. Звичайно люди не знають того, що всі більше поважані й більше поплатні професії вже замкнені для чужинців та дозволені тільки для горожан. Сюди належать, наприклад: адвокатура, лікарювання, вчителювання в публичних школах, книговодство, інжинірія. Ці обмеження зайшли навіть туди, куди вони не повинні були зайти, бо до робітничих юній, з котрих багато не приймають у свої члени негорожан, а тимсамим не допускають до своїх звань тих людей, що не стали горожанами.

Висідом цеї політики законодатних тіл та робітничих юній є несправедливість для чужинців. Домагання відправити з праці та вислати з краю всіх людей, що не є американськими горожанами, є дальшою консеквенцією цеї політики.

ЧИ МОЖНА ВИРІШИТИ БЕЗРОБІТТЯ ДЕПОРТАЦІЄЮ ЧУЖИНЦІВ?

Домагання вислати з краю всіх чужинців мало би поважний вплив на життя цих людей. Цих людей є 6 або 7 міліонів, отже така політика відбиласяб поважними наслідками для великого числа людей.

Одначе не цього хочуть ті, що цього домагаються, а того, щоб у той спосіб вирішити питання безробіття. Сенатор Рейнолдс і підпираючі його патріотичні організації те й обіцяють американцям: мовляв, як вишлемо з краю всіх чужинців, то всі американці будуть мати досить праці, й так поладимо безробіття.

О. Райен називає цю думку просто глупою, несправедливою й трусливою. Вислання з Америки всіх чужинців не може поладити питання безробіття. Вислання чужинців облекшило би безробіття тільки в дуже малій мірі. Глупота цього проєкту лежить у тому власне, що хто займає людську думку й руки такою дрібною справою, що не вирішує основного питання, той відводить людей від вирішення основного питання.

Безробіттю зарадити можна тільки через кращу організацію нашої системи продукції й розділу добра.

Проєкт сенатора Рейнолдса зробив би кривду чужинцям, що приїхали до Америки з думкою остатися тут на все, що працювали тут, як довго могли дістати роботу, що тимсамим збогачували край і людей. Виконання проєкту було би нещастям для цілого краю, бо воно відсусало би думку народу від справжнього вирішення важного питання. Накінець це було би трусливим признанням умової нездібности вирішити важне питання краю, признання, яке мусіло би відбитися тяжко на людях, що зрікаються зусиль його вирішувати.

ЧИ ПОМОГЛО БИ ЩО ВІДБИРАТИ ДОПОМОГУ ЧУЖИНЦЯМ?

Далі о. д-р Райен порушує крикливі протести ріжних американських патріотичних організацій проти давання безробітним чужинцям допомоги з публичних фондів.

Цю думку о. Райен теж осуджує як напів-спечену теорію. Ці патріоти кажуть, що гроші, які нині видаються на удержання безробітних чужинців, вернулись би до уряду, а як уряд їх не потребував би, то до кишень податковців. Райен каже, вони вернулись би до банків, де вже й так є тепер забагато капіталу. На думку о. Райена, майже всі модерні суспільности власне через те терплять, що люди забагато щадять та пробують інвестувати, а замало видають на життя. Питання безробіття в капіталістичних краях не буде можна розвязати так довго, як довго громадянство не почне ощаджувати й інвестувати менше, а зате видавати на життя більше. Одинокий спосіб, що веде до цього, є просто взяти від тих, що мають забагато, і дати тим, що мають замало.

Якби американським патріотичним організаціям у роді „Крусейдерс", „Дочки Американської Революції", вдалося перепертя в життя думку, висказану в конґресі сенатором Рейнолдсом, то в Америці безробіття не зменшилось би, але збільшилось би.

УПРЕДЖЕННЯ ДО ЧУЖИНЦЯ.

Жерело всіх подібних проєктів о. Райен добачує в упредженню до чужинця. Має воно своє жерело в давньому розумінню, що сягає найнижчих ступнів людського розвою, коли людина дивилася на чужинця як на ворога.

Бесідник оповідає, як він жив колись в Америці в одній околиці, де айриші походили майже з одного повіту в Ірляндії. Як ці айриші стрічалися з айришами з інших повітів Ірляндії, вони трактували їх як айришів нижчого від себе ступня, не зовсім таких досконалих, як вони. Це упередження айришів одного повіту до айришів з інших повітів мало свій корінь у браку зносин між айришами ріжних повітів, а це знову в слабім розвою комунікаційних засобів в Ірляндії.

Інший чинник, що скріпляє цю ворожнечу до чужинців, це інтензивний націоналізм нинішніх часів. Нині майже кождий нарід дивиться на свою націю як на найкращу, найрозумнішу в світі, та дивиться згори на інші народи. Засланяється це все любовю до свого народу, але поза цим часто криється зовсім щось інше. Основа зросту американського націоналізму в нинішніх часах економічна: зменшення числа „джабів". Якби не було цього, то й Американська Федерація Праці могла би повести ліберальнішу політику супроти чужинців.

В Америці до цього долучується ще одна, питомо американська риса: риса неуступчивости, неохоти робити з себе жертву для іншої людини. Навіть робітники, зорганізовані робітники, не хочуть попустити зо своїх прав і нагод зарібку, якщо через це їм мало би бути хочби дрібку тяжче. Американці в теперішній кризі мусять навчитися, що не можна вирішувати ніякого громадського питання без деякого пожертвування себе.

Всякі закони про обмежування чужинців при виборі професій або зобовязань о. Райен називає фарисейськими, лицемірними: вибір до всякої професії повинен спиратися на кваліфікації, себто здібности людини сповняти функції цеї професії, а не на її приналежности до цеї або тої державности. Здорово думаючі люди повинні добиватись усунення подібних обмежень, а не їх скріплення або побільшення їх числа.

ПРАВО ЧУЖИНЦЯ ДО ДОПОМОГИ.

Про це питання прочитав спеціяльний реферат Джан Ґ. Вайнент, бувший губернатор стейту Ню Гемпшир, а нині предсідник Ради Суспільного Забезпечення у Вашингтоні.

Бесідник передовсім звертає увагу на факт, що чужинці, котрим тепер хочуть відобрати допомогу, це робітники, які працювали в Америці, розвивали її промисли, причинилися до збагачення краю, а передовсім поклали великі заслуги коло розвою залізниць, фармерства й майнерства. З правного боку треба зазначити, що тут не можна говорити про ніяке право до допомоги, бо в Америці такого права не має навіть горожанин. Тут є тільки припоручення урядникові держави, управненому до роздачі допомог, щоб він дав допомогу людині, що допомоги потребує.

Чужинець не тільки працював, як довго міг, але й оплачував податки, безпосередні та посередні. Крім цього при вступленню на американську землю він заплатив певну оплату за право вїзду.

Він часто хоче стати горожанином, а не може через якусь неформальність, що зовсім не є його виною, напр. через недоладне ведення рекордів пасажирів деякими корабельними фірмами. Декотрі з чужинців не можуть іще стати горожанами, бо не дійшли до певного віку.

Далі бесідник представляє, які наслідки могло би мати відобрання допомоги чужинцям.

Воно могло би стати великою катастрофою суспільною. Знають про це ті, що бачили, як вибухають пошести, коли по відступленню союзної армії населення лишається без допомоги.

Відобрання допомоги чужинцям без праці противиться засадам християнства, що, як відомо, має про цю справу славну притчу про милосердного самарянина. Чи американці, що хваляться як християнський народ, мають заняти становище фарисея, що не хотів дати помочи побитій розбишаками людині тому, що вона була чужої віри чи національности?

У кождій кризі зростає упередження до чужинців, але на те американці мають розум, щоб не керуватися чуттями, що мають своє коріння в кризі.

(Далі буде).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 3. травня 1936 р. померла в 17-му році життя КАТЕРИНА БОРАЧОК, членкиня Молодечого від. 283 У. Н. Союза.

Оставила батька і матір, одного брата Івана, і дві сестри: Анну і Марію.

Похорон відбудеться в середу рано, 6-го травня, з дому жалоби під ч. 100 Вашингтон ул., Оборн, Н. Й.

В. Їй П.

Григорій Мулик, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. Тов. Запорозька Січ, від. 234, повідомляє всіх своїх членів, що місячні звичайні збори відбудуться в пятницю, 8-го травня, в годині 7:30 ввечір, в галі У. Н. Дому, 214-216 Фултон вул. Просимо всіх членів прийти на означений час, бо маємо важні справи до полагодження. Нові кандидати, котрі хотілиб вступити до Товариства і У. Н. Союза, хай прийдуть на збори, а ми радо їх приймемо. Батьки, котрих діти ще не є членами У. Н. Союза, хай стараються вписати їх. Пригадуємо довгуючим членам, щоб виплачали свої залеглости і не наражувались на суспендування. — Ілія Генега, предс.; М. Генега, кас.; К. Пілат, секр.

Антін Чехов.

ОСТАННЯ З МОГІКАНОК

Я і димісіонований рітмайстер Докунин, в якого я гостив, сіли собі рано тай дивилися в вікно. Було дуже скучно.

— Тьфу! — промимрив рітмайстер. — Так сумно, що навіть секвестратора привитав би я з приємністю.

— Можеб передрімати ся або що, — думав я.

І довго так роздумували на тему скуки, аж вкінці запримітили ми крізь давно немиті шиби невеличку зміну. А саме біля воріт сполошився півень.

— А, нарешті хтось іде, чи їде — всміхнувся рітмайстер. — А хай би там чорт когонебудь приніс, усеж чоловік бодай трохи розірвався.

Півень не обманув нас. Дійсно заїхала бричка.

— А до чорта! — пробурмотів переляканий рітмайстер і пошкробався поза вухом. — Хотіли ми гостя, ось і є! Вже то недаром піч снилася мені.

— Хтож це приїхав?

— А сестричка з чоловіком. А щоб тебе...

Схвильований рітмайстер став ходити по хаті.

— Аж коло серця зморозило мене — обурюється. — Може то гріх говорити так про рідну сестру, та справді, вір мені, що я волів би стрінути опришка в лісі. Чи не сховатись кудись?... Хай би Хома збрехав, що ми виїхали.

Тут став голосно кликати Хому. Та вже було запізно. Із сіней доходили голоси: жіночий бас і мужеський тенорець.

— Поправ мені там на долі фальбанку — говорив бас. — Ті знову, бачу, взяв інші штани!

— Таж гранатові ти сама дала вуйкові, а сірі ти казала мені сховати на зиму — боронився тенорець. — Щалик забрати, чи хай тут лишиться?

Вкінці двері відчиняються і входить около сорокліття жінка, висока, опасиста, в шовковій синій сукні. На її червоному, вкритому веснянками лиці, видно було стільки дурноватої поваги, що я відразу зрозумів, чому брат так нетерпить її. За цією товстелезною жінкою дріботів невеличкий, сухорлявий чоловік, виголений, з червоним носом, у сорокатому сурдуті, широких штанах і оксамитній камізельці, на якій виблискувався золотий ланцюшок, що пригадував ланцюшки висячої лямпи. В його одязі, в руках, зрештою в його носі та в усій недолужній поставі пробивалося якесь рабське пониження. Жінка ввійшла та наче зовсім не запримітила нас, стає насамперед перед образом і молиться.

— Таж перехрестися! — картає чоловіка.

Чоловік аж здригнувся тай і собі починає хреститися.

— Як ся маєш? — озвався рітмайстер, підходячи до сестри, коли та скінчила вже хреститися, тай зітхнув.

Чоловічок також пнеться до цілунків.

— Представляю тобі: моя сестра Олімпіяда Хликінова... її чоловік Досифей... А це мій приятель...

— Дуже мені приємно, каже пані Олімпіяда, одначе не подає мені руки. Дуже приємно...

Всі сідаємо. Хвилинку була мовчанка.

— Ти певно зовсім не сподівався гостей — перша починає пані Олімпіяда, звертаючися до брата. — Я сама також не думала, та випала нам орудка до маршала, то по дорозі поступаємо.

— Чогож це до маршала? — питається рітмайстер.

— Чого? А то зі скаргою на нього — відповідає та вказує рукою на чоловіка.

Тут пан Досифей похнюплює оченята, всунув ноги під крісло, та відкашельнув у кулак.

— Зі скаргою? Чому?

Пані Олімпіяда зітхнула.

— Забувається, — каже. — Тяжко. Таж я вже жалілася і тої тай його родичам, я їздила навіть до отця Григорія, щоб дав йому научку тай сама робила, що могла, одначе все це горох об стіну. Тому мушу турбувати пана маршала.

— Щож це такого вистроїв цей твій чоловік?

— Нічого. Лише те, що забувається. Щоправда, не пе тай скромний він, гідний пошанівку, одначе що з того, коли не розуміє свого становища. Ось глянь лише: скорчився, наче покірливий наймитець, а не шляхтич. Абож то шляхта так сідає? Сядьжеж, як лицює! Чуєш?

Досифей витягнув шию, задер бороду, щоби, видно, сісти як лицює, тай боязко зпід лоба глянув на рітмайстра. Так дивляться звичайно малі діти, коли почувають до вини.

Коли я побачив, що гутірка починає сходити на родинні справи, встаю, щоб вийти, та пані Олімпіяда відгадала мою думку.

— Нічого не шкодить — задержує мене. — Можете слухати. Це навіть хосенно для молодих. Ми, щоправда, не вчені, одначе ми вже чимало пережили. Дай Боже всім стільки пережити... Одначе, брате, ми в тебе лишаємося на обіді. Лише ти певно з мясом? Ти може й забув, що то сьогодні середа? — додала зітхаючи — та для нас скажи зробити щось пісне. За ніщо в світі нічого з мяса; ми й до уст не взялиб.

Рітмайстер сказав Хомі, щоби зварили пісний обід.

— Та ми зараз по обіді далі в дорогу — заповідає пані Олімпіяда. — Я проситиму маршала, щоби цим щиро занявся. Таж це його обовязок пильнувати, щоби шляхта не похнюплювала вух.

— Абож Досифей похнюплює? — питається рітмайстер.

— Е, ніби то ти про це нічого не чув! — обурюється сестра. Та тебе це не обходить. Зрештою ти й сам не дуже шануєшся. Ну, хай вже скаже цей молодий чоловік. Кавалірє — питається, звертаючися до мене — як тобі здається: Чи воно добре, коли шляхтич пристає з першим-ліпшим?

— Це залежить, із ким — викручуюся.

— От хочби з таким купцем Гусівом. Я такого Гусіва навіть на поріг не пустила би, а він з ним за панібрат, навіть у шахи грає тай на чай заходить до нього. Абож чи то лицює на лови ходити з писарчуком? Щож такє вони можуть говорити! А знай жеж, мій кавалірє, що якийсь-там писарина, не лише розмовляти, а навіть писнути не повинен у його присутности.

— Характер маю слабий—промимрив пан Досифей.

— Я тобі покажу характер! — погрожує йому жінка та вдаряє об поруччя крісла. — Ніколи не дозволю так понижувати наш рід! Хоч ти мій чоловік, побачиш, якого тобі стиду наробілю! Ти повинен зрозуміти свої обовязки. Я тебе на ноги поставила. Що це мені за рід Хликіних! Колиж я, мій кавалірє, я, з дому Докунинівна, вийшла за такого, то він повинен зрозуміти та доцінювати мою посвяту. Прошу теж не забувати, що він мене немало вже коштує. Скількож то коштувало це, щоб вистаратися посаду! Один лише іспит принайменше триста рубликів! Хай сам скаже. Чогож це я маю переносити такі жертви? Може думаєш, дурнику, що задля тебе? Зовсім ні. Лише з огляду на наш рід, що для мене дорогий. Знай, що колиб не те, я вже давно вигналаб тебе до кухні.

Бідний пан Досифей слухав мовчки, від часу до часу лише здригався зі страху, чи може зі стиду. А навіть при обіді не дала йому спокою строга жінка. Не спускала з нього очей, слідкувала за кожним його рухом.

— Посоли собі зупу. Ложки так не держи. Відсунь жеж салятирку, бо рукавом зачіпиш. Чого так кліпаєш очима?...

А він тимчасом спішно їв пісні страви, зависно позираючи на наші котлети.

А вертиться під її очима, наче крілик під очима боа констриктора.

— Та перехрестисяж тепер — сказала встаючи від стола. — А подякуй же братові.

Пані Олімпіяда вийшла трохи відпочити в гостинній кімнаті. Як двері за нею зачинилися, рітмайстер схопився за волосся та ходив по їдальні.

— Ох, нещаснику ти, нещаснику! — співчував шуринові. — Нещасливий з тебе чоловік! Справжній мученик. Я ледви годину побув з нею тай уже маю досить, а тут уявити собі, що цей мусить проводити з нею дні й ночі. То жах!

Пан Досифей закліпав оченятами тай каже:

— Строга, це правда. Та я що дня Богу дякую і молюся за неї, бо крім любови й добра, нічого іншого в ній не бачу.

— Пропавша людина!— махнув рукою рітмайстер. — А колись промови на зборах виголошував і навіть нову сварку придумав! Заголюкала його баба, ех!

— Досифею! — долетів до нас жіночий бас. — Дежже ти подівся? Ходи тут! мухи обганяти!

Досифей зривається і біжить мерщій.

— Тьфу! — сплюнув за ним рітмайстер.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПІД СВЯТО МАТЕРИ.

Святкуючи сьогорічний „День Матери" не зашкодить пригадати собі, в який спосіб і для якої цілі повстало це свято та яке значіння воно має для української матери на іміграції.

Свято це було започатковане американкою Анною Джарвис у Філядельфії в 1910 році.

Причина заведення Свята Матери була та, що згадана американка була вражена загальною невдячністю до матерей, як з боку самих дітей так і цілого громадянства.

Бажаючи направити це зло, Анна Джарвис задумала піднести матерям пригідну пошану та подяку в спеціяльно призначенім для цього дні.

Думка святкування Дня Матери скоро поширилась по цілій країні. Вже 1912 року бачимо наслідки. Губернатор стейту Тексас святкує це свято тим, що уділює амнестію багатьом вязням, засудженим на рижні кари.

Між українцями Свято Матери завелося в Америці кілька літ пізніше. А вже 1929 року цей гарний звичай перекинувся до рідного краю.

Стільки про історію свята. Ми, українські матері на іміграції, розуміємо День Матери зовсім інакше як розуміла його Анна Джарвис і як інші люди його розуміють. Невдячність дітей, це наслідки злого виховання. Тому в День Матери треба ставити вищі ціли, ніж думати про пошану матерей. Нам треба в першу чергу свідомих, діяльних і примірних матерей, а вже такі матері здобудуть собі пошану у власних дітей і повагу в громадянства.

Українська мати повинна розуміти, що перед нею є більший обовязок ніж дитину вигодувати, нагодувати одягнути і післати її до школи. Перед нами є дуже велике завдання. Молоде наше покоління, виростаючи на імігації, мусить тідно занятн по нас наше місце у відношенню до рідного краю. Виховати таке покоління, з якого рідний край був би гордий і на яке кождої хвилі міг би числити, ось це наш найбільший обовязок під теперішню хвилю. В рідним краю всюди тепер звертають головну увагу на виховання молоді, бо розуміють, що коли хочемо в будуччині мати свою державу, то треба до того мати підготовлений нарід, а звісно, що нинішня молодь то завтрішній нарід.

Ідучи за прикладом рідного краю, ми повинні таксамо поступати, тимбільше, що ми тут на волі маємо більшу змогу до такої праці. Ми повинні вказати дітям, що ми живемо в найкультурнішій країні світа, яко вплив для нас як народу можуть мати велике значіння. Тому наші діти повинні при кожній нагоді поширювати імя українське між американським народом. Пропаганда українського імені, та звагалі української справи, це дуже важна для нас справа.

Мати повинна таксамо виховувати дітей на добрих горожан Америки та посилати їх до високих шкіл, щоб вони потім свою науку, свої впливи у цій країні могли обернути на добро рідного краю своїх батьків. Мати повинна розказати дітям про рідний край, про його звичаї, про те, які там люди живуть, які в них бажання-прямування, які цінности, які здобутки, що той край для нас представляє і чого від нас вимагає. Мати повинна защепити в своїх дітях змалку пошану до нашої спільної великої матери України.

Українські матері! Обовязки наші великі. Від того, як ми виховаємо своїх дітей, залежатиме у великій мірі для нашого народу. Винесім зі Свята Матери тверду постанову поставити виховання наших дітей вище всяких інших наших обовязків. Не забуваймо, що ми тут маємо більшу нагоду до того, ніж наші сестри в рідному краю, бо тут ми вільні від усяких переслідувань.

І коли українська мати імігрантка хоче заслужити собі на повну і тревалу пошану своїх дітей, коли хоче, щоби в День Матери вона мала право сказати, що це також її свято, тоді вона мусить так, як це вже зробило багато тутешнього жіноцтва, вийти за поріг своєї хати, піти між громаду, в організацію, в гурт жінок і чоловіків і разом з ними освідомлятись, працювати, вчитись, як бути доброю матірю своїм дітям, щирою дочкою свого народу та доброю громадянкою цеї країни.

День Матери має нам показати, якою українська мати повинна бути. День Матери має принести нам, українцям, кращу долю через ліпше викования молодого покоління. От таким повинен бути День Матери для українського жіноцтва.

Анастасія Вагнер,
голова Союзу Українок Америки.

ПОДЯКА.

Я, членкиця 253 від. У. Н. Союзу, складаю щиру подяку головним і відділовим урядникам нашої організації за підмогу з фонду зопомогового. Бажаю, щоб до У. Н. Союза приступили всі українці, які ще не належать до нашої організації.

Анастасія Щурко.



ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.
На Рідну Школу.

Зі спільного свяченого, що відбулося в нашій громаді дня 26-го квітня, в галі У. Н. Дому, місцевий парох о. совітник В. Лотович передав на руки Центрального Комітету $15 з призначенням на Рідну Школу в старім краю. Гроші переслано на ту ціль через Обєднання. Щиро дякуємо всім жертводавцям.

Центральний Комітет Укр. Національних Організацій в Джерзі Ситі, Н. Дж.

—o—

БЕЙОН, Н. ДЖ.
Свячене при українській церкві.

Дня 19. квітня ц. р. відбулося в нашій громаді спільне свячене в Українськім Народнім Домі, на котре прибуло поважне число громадян. Був веселий товариський настрій і тому забава була дійсно приємною.

Ціла програма свята була цікава й займаюча. Були промови, які вводили веселий і поважний настрій. Між промовами хор „Боян" відспівав гарно кілька пісень церковних і світських.

При цій нагоді наші громадяни не забули за писанку для Рідної Школи й зібрали між собою $41.35. Збирали п. п. К. Гриник, В. Савран, І. Довгань і І. Бурбела.

Жертви зложили: по $1: І. Бурбела, Д. Павлишин, Ю. Оленчук, І. Довгань, С. Щомяк, о. О. Павляк, С. Андрейчак, Д. Липовий, Т. Мартиняк, В. Мельничук, В. Осько, Н. Хомин, А. Басараб, А. Бурбела, І. Пасічник, М. Шегда, І. Кіт, М. Борис, А. Рейтар і М. Чмир; по 50 ц.: І. Кушнір, К. Гриник, І. Корилло, І. Стахів, В. Савран, В. Федорик, В. Жук, А. Зварич, Т. Задорецька, А. Шубецька, М. Пласконь, М. Панас, П. Макар, Т. Колодій, Н. Путас, Т. Польовий, Г. Вовчиха, А. Крива, Н. Гіль, С. Готра, С. Кибала, М. Куцінський, Л. Бачинський, М. Кравчук, П. Мартинів, А. Чмир, Т. Даньків, А. Мороз, І. Лабай, П. Пасічник, П. Кудрик; по 25 ц.: Є. Ваган, О. Драганчук, Д. Лаба, М. Швайлик, А. Болонний, Л. Гавазин, М. Петруняк, Є. Шегда, М. Пасічник, А. Хандога, М. Бам, М. Шаламей, М. Польовий, Т. Драганчук, В. Сот, В. Рокицький, І. Готра, Д. Вос, Я. Павлишин, П. Харів, М. Слободаян і Б. Чмир, М. Стахів. Решта дрібними. Разом $41.35.

До того долучено ще осталу сусму $9.35 з концерту в честь нашого поета Т. Шевченка, що разом зробило $50.70. Гроші вислано до краю через Обєднання.

І. Довгань.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО ПОТЕРПІЛИМ ВІД ПОВЕНІ.

Сиракюз, Н. Й. — Тов. Запорозька Січ, від. 317 У. Н. Союза, на місячних зборах, 19. квітня, ухвалило дати з каси $5 на потерпілих від повені, а члени зложили $6.25.

Жертвували: Ф. Велич $1; М. Дидик, В. Кіянка, К. Сушевський, С. Присяжнюк, М. Клекоцький, І. Кіщак, І. Сушевський і Магдалина Навенчук по 50 ц.; Магда Шмакалюк, Д. Танов, Г. Моздір, М. Даньків і Юлія Вознічак по 25 ц. Разом вислано $11.25 до Обєднання.

М. Дидик, секр.

—o—

Скрантон, П. А. — На зборах українського тов. Січ, від. 282 У. Н. Союза, що відбулися 19. квітня, предсідник відділу Іван Піґуляк представив членам справу тих, що потерпіли від повені, та попросив приявних зложити якусь жертву на їх поміч. Без ніяких дискусій з каси товариства призначено на ту ціль $10, а збірка між членами принесла $20.

Жертвували: Г. Поринелюк, К. Рибак, М. Ліщинецький, І. Робак, Н. Дідуник, І. Каній, С. Бендерський і Г. Туркевич по $1: І. Піґуляк, П. Танасишин, І. Лесюк, В. Осуківський, Я. Трач, Ольга Трач, С. Козуб, Г. Федорук, М. Дембіцький, М. Пиндус, С. Вага, Г. Старовушний, Г. Березіц, Н. Танасишин, В. Матвійчук, Д. Матвійчук і А. Яворський по 50 ц.; М. Дзедзюх, О. Шкляренко, І. Каменюк, Р. Пахолок, Т. Андрусишин, М. Кіндерська, К. Клим, А. Дембіцька, О. Шмокалюк, І. Клим, В. Гриник, Л. Кіт, Т. Смелко й М. Даньків по 25 ц.

Разом вислано $30 до Обєднання.

І. Лесюк, секр.

—o—

Ню Йорк, Н. Й. — Жіночий Відділ Українського Демократичного Клюбу, переслав через Обєднання $50. Розділено по $25 на потерпілих у Мікіз Ракс і Джанставн, Па.

Істон, Па. — На парохіяльнім мітінґу вибрано комітет, котрий мав занятися збіркою для потерпілих від повені. В склад цього комітету ввійшли: о. М. Колтуцький, голова; В. Беднарський, касієр; М. Підгайний, секретар.

Дня 12. квітня зібрано на ту ціль $10.89, комітет зібрав між громадянами $8, отже разом вислано через Обєднання на потерпілих від повені $18.73.

Жертвували: І. Малимук $2; по $1: М. Підгайний, В. Беднарський, Т. Кульчицький, В. Савчук; по 50 ц.: С. Борецький, П. Беґіч, М. Івницків, М. Гутнік.

Комітет: о. М. Колтуцький, В. Беднарський, М. Підгайний.

—o—

Стейплетон, С. А., Н. Й. — Товариства при Українськім Народнім Домі, 35 Варен Ст., Стейплетон, С. Ай., Н. Й., ухвалили виасигнувати зі своїх кас на потерпілих від повені, а саме: Бр. св. Архангела Михаїла, відділ 211 У. Н. Союза, $10; Бр. Чесного Хреста, від. 25 Провидіння, $5; Український Демократичний Клюб $5. Члени Бр. св. Архангела Михаїла, від. 211 У. Н. Союза, зложили на місячнім мітінгу, а то: по $1: В. Геба, Т. Райнгардт, В. Карпів, Р. Федірка, І. Геба, Т. Соколовський, П. Рій, Н. Слободаян і С. Торбен; по 50 ц.: М. Каралюс, В. Белей і П. Телешевський. Також постановлено занятися збіркою по домах. До збірки зголосилися члени: П. Рій і П. Тіцький.

Жертву зложили: по $2: А. Ласів і В. Федірка; по $1: К. Наконечний, О. Тіцький, Н. Маськовіта, М. Кость, В. Наконечний, Г. Манастирський, С. Приcляк, Ю. Левків, М. Баргел, В. Стичак, Г. Юрків і А. Романів; М. Бабій 60 ц.; а по 50 ц.: С. Дзера, Г. Білиський, В. Лазар, М. Решітник, Т. Гуль, М. Іваніцька, Т. Вонсовічка, Д. Фостик, І. Корпан, А. Кривий, П. Валига й П. Тіцький; М. Макар 25 ц.

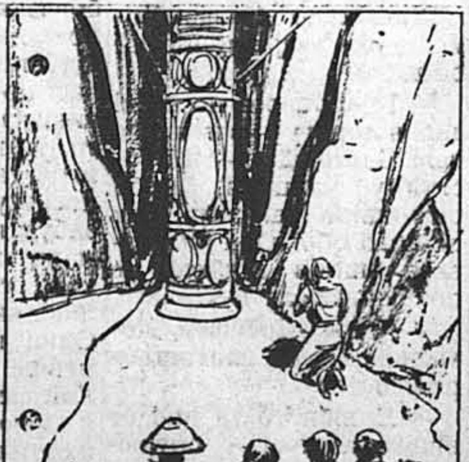
Разом зібрано $53.35, пересилка виносила 18 ц., а решту то є $53.17 вислано через Обєднання на призначену ціль.

Т. Соколовський, секр.

ТАРЗАН І ОГНЕННІ БОГИ. (159)



На їх здивування Тарзан і бабуни не знайшли ніякого спротиву при вході до святині, і вони вийшли на подвіря святині, куди баалїти щойно прибули. Ґарето лютував, бо він був певний, що Ніярх повів його до виходу з кратеру. Тепер він зрозумів свою фатальну помилку.



Незадовго потім Ніярх уклякнув і став дивитися на стовп, котрого накривка почала поволі підноситися. „О, Баале, боже крови й вогню, виратуй моїх людей", молився він. На це найшов Тарзан і пішов просто до Ґарета.



Ґарето знав, що або він або Тарзан мусять згинути. Він схопив ніж від Ніярха й кинувся очайдушно на Тарзана. Тарзан тільки усміхнувся, відступився на бік та схопив його ззаду. Потім він підняв Ґарета високо понад свою голову й кинув його з усеї сили на вогненний стовп.



Його голова вдарила до стовпа і він упав на землю без життя. Так сповнилася справедливість: умер той, що спричинив смерть багатьох людей. Одначе жажда крови бога вогненного стовпа ще не погасла.